Tekris Nedir?

Bu çalışma, 2024 basımlı “Tekrisin Anlamı” adlı kitaptan bir alıntıdır. Fakat o kitapta konu, sadece Masonluk açısından ele alınmıştır. Burada ise, genel olarak ezoterik nitelikli kurumlar bakımından, özellikle tanımlar ve kavramlar açısından incelenmektedir. Yer yer bazı eklemeler de yapılmıştır.

İnisiyasyon

Türkçede eskiden “tekris” sözcüğü pek sık kullanılırdı. Hatta bu kavramın yansıttığı tek sözcük bile sayılabilirdi “tekris”… Günümüzde ise, bunun yerine başka sözcük ve terimler de kullanılıyor.

Tekris sözcüğünün Batı dillerindeki karşılıkların çoğu Latince *“initium”* teriminden kök alır. Genellikle *“initiation”* biçiminde yazılıp sözlük anlamı bakımından başlangıç ya da giriş demek olan bu terim, dilimize inisiyasyon şeklinde uyarlanmıştır. “İnisiasyon” ya da “İnisyasyon” diye yazanlar da var. Hepsi aynı şey… Buradaki de bizim tercihimiz olsun.

İnisiyasyon işleminden geçmiş ya da geçmekte olan kimseye de “inisiye” denmiştir.

Batı dillerindeki anlamının genel karşılığı *“başlangıç”* olsa da biz konuya özel bir açıdan bakacağız.

Bu özel bakış açısı ezoterik (içrek) nitelikli kurumların açısıdır. Böyle olunca, inisiyasyon, herhangi bir başlangıç değil, ilgili kurumun öğretiminde yer alan bilgiyi edinmenin başlangıcıdır. İnisiye de o bilgileri edinmeye başlamış olan kişidir.

Bu noktada ilginç bir durum beliriyor: Bir şeyin başlangıcı olunca, bir de sonu olmalı. Konu bilgi edinmek olunca, onun da bir sonunun olduğu düşünülür.

Yok mudur?

Elbette vardır. Ancak bu bir bireysel bir sondur. Bilginin değil, onu edinmenin sonudur. İnsan bilgi edinmeye başlar ve bir aşamada durur; bundan sonra artık hiçbir bilgi edinmez; edinemez. Nedeni de, artık bilgi alma yeteneğinin kalmayışıdır. Bunun en belli başlı gerekçesi ölümdür; ağır bir hastalık da olabilir. Oysa insan, yaşamında bilgisi arttıkça, çok bilgi edinmiş olmasın ötesinde kalana bakarak ne kadar da "bilgisiz" olduğunun farkına varır.

Bu "farkına varmak" bir anahtar sayılabilir. Bunun farkına varamayan insan *"çok bilgili"* olduğunu sanır. Oysa ondan daha bilgili çok insan vardır. O "daha bilgili kişi" de bilgisiyle öğünmez.

Öte yanda, insanın öldükten sonra da bilgi edindiği hatta asıl bilginin ölümden sonra alındığı tarzında savlar da var elbette ama o bizim konumuzun dışında… Ölüm olmasa bile, bitkisel yaşam ya da sürekli koma hali, tıpta geçen "beyin ölümü" durumu da bilgi edinmenin sonudur.

Fakat daha kötüsü, daha tehlikelisi var: O da insanın isteyerek bilgi edinmeye son vermesidir; kendisini her türlü ek ya da yeni bilgiye kapatması…

Acaba insan bunu gerçekten başarabilir mi?... Tam olarak hayır! Fakat yapmaya çalışanlar da görülmemiş değil…

Bir de kendisini dogmalara kaptırmış, batıla gömmüş, bağnazlığa saptırmış olanlar var. Onla da sadece kendi bilgilerine güvenir, *"tek doğru"*nun kendi bildikleri olduğunu sanır ama beri yandan ister istemez, farkında bile olmadan bilgi edinmeyi sürdürürler.

Bu uç noktaları bir yana bırakıp, olağan duruma gelelim.

İnsan, doğuşu ile birlikte bilgi edinmeye başlar; ondan önce genetik olarak aldığı, kendi istemi dışında edinmiş olduğu bilgiler ayrı… Zaten her canlı istem dışı bilgiler edinir ve içgüdüsel ya da içtepisel olarak kullanır. Sadece genetik olarak değil, yaşam sırasında farkında bile olunmadan istem dışı olarak alınan bilgiler de vardır. Bu, her canlı için geçerlidir. Bizim burada sözünü ettiğimiz ise, yaşam sırasında istençli olarak edinilen bilgi; özellikle toplumsal bir varlık olan insanın bilinç ile (şuurlu olarak) edindiği bilgi…

İşte acaba bu bilginin, onu edinmenin sonu var mı?... Bir diğer deyişle, evrende var olan her şey bilinip, sonuna varılabilir mi?

Varsayımsal olarak belki!… İnsan ışık hızıyla hareket edebilse ve yaşamı sona ermeden evrenin sonuna kadar uzanabilse... Elbette *"evrenin sonu"* diye bir şey varsa…

Kendimizi fantezilerden sıyıralım. Şöyle diyebiliriz:

İnsan, bilgi edinmek bakımından ne kadar ilerlerse ilerlesin, ne kadar bilgili olursa olsun, yaşamda edinilebilecek bilgilerin çokluğu ve karşılaştığı gerçeklerin yüceliği, her birinden sonra bir başkasının gelmesi nedeniyle hep başlangıç evresinde kalacaktır. **Hayli çok şey bilen bir kişinin bilmediğini kavradığı daha ileri ya da yeni bilgiler, pek az şey bilen birine oranla çok daha fazladır.**

Bu nedenle de bir ezoterik ortamdaki inisiyasyonda bu konu yer yer o kuruma giriş töreni ile özdeşleştirilirse de bununla ile bitmez; bitemez... Her ezoterik kurumda mutlaka bir "giriş töreni" vardır; bu, ezoterik oluşumun temel öğelerinden biridir. Fakat o giriş töreni ve onu izleyen ilk çalışmalardan başlayarak, her bir ilerleyiş yeni bir başlangıçtır. Her bir aşamada verilen ya da edinilen bilginin kapsamının ayrıntılarıyla kavranıp, sonrasına geçiş, yine bir diğer başlangıçtır.

Aydınlanma

İnisiyasyon ya da tekris ile eş anlamlı olmak üzere "aydınlanma" terimi de kullanılıyor.

Dolayısıyla aydınlanma, hem genel ve sonu gelmez bir süreç hem özel olarak o kuruma giriş ya da onunla birlikte sonraki aşamalara geçiş anlamına çekilebiliyor.

Bu sözcüğün Batı dillerindeki karşılıkları geçerli olsa da bu anlamda pek kullanılmaz. Oysa bu bir bakıma yerli yerine oturan bir terim… Nasıl bir ezoterik kurumda birçok şey simgeler kullanılarak anlatılıyorsa, bununla da bir simgesel vurgulama yapılmış oluyor:

Karanlık = Bilgisizlik ve erdemsizlik

Işık = Bilgi ve erdem, bilgelik

Aydınlık = Bilgi birikimi ve erdemlerle donanmış olgu

Aydınlanma = Bilgi edinme; erdemleri geliştirme

İnisiyasyon = Karanlıktan aydınlığa geçiş.

Giriş töreni, ritüelik nitelikli bir işlem ile aydınlanmanın tümünü temsil eden bir simgedir.

Bir inisiye, ne kadar bilgilenmiş ve olgunlaşmış, erdemlerini geliştirerek bilgelik yolunda ne kadar çok ilerlemiş olursa olsun, karanlıkta kalmış noksanlıkları bulunacaktır. Her bir sonraki aşamanın kendine özgü kapsam ve anlatımı, bu noksanlıklardan bir bölümünün daha giderilmesi için yol gösterir; karanlıklara ışık tutar. Ancak aydınlanmanın da sonu yoktur işte!

Kuramsal (teorik) olarak, daha ileri bir aşamaya varmış olan bir inisiyenin, henüz o aşamaya gelememiş birine oranla daha ergin ve daha yetkin olması beklenir. Ancak bireyin toplumdan tümüyle soyutlanmış bir ortamda inisiyasyondan geçirildiği türdeki uygulamalar bir yana bırakılırsa, özel yaşamında kendisine inisiyatik öğretimin sağlayabileceği bilgi ve erdemlerin çoğunu kapsayan ileri bir olgunluk düzeyine çoktan varmış ama "yetersiz" kalmış, bu özelliği taşımayan kişiler yok değildir. Kaldı ki, ileri aşamalara erişmiş olmak, gelişmenin doruğuna yaklaşmış bulunmak anlamına çekilemez. Kim bilir, belki o doruğun da ötesi vardır.

Ne kadar da moral bozucu, değil mi? Bunu düşünerek inisiyasyona girmekten vaz mı geçmeli?

Bu da olmamış, görülmemiş şey değildir. Fakat inisiyasyona bir kez girdikten sonra, belli bir aşamada hatta daha başlangıçtayken vazgeçenler daha çoktur.

Böyle bir durum, içeridekiler için üzücüdür ama bundan ötürü çok da dert edinilmemelidir. Çünkü olmayacak bir kişinin olabileceğine gönül bağlamak boşunadır.

Konuya bir başka yönden, başlangıçtan değil sonrasından bakalım.

İlgili kurumun ileri bir aşamasına varmış olan bir inisiye, o kurumun tüm öğretimini en ince ayrıntılarına kadar çok iyi bilen, önerilen erdemlerin tümünü eksiksiz olarak edinmiş bir kişi demek değildir. Onun bile, önceki aşamaların öğretimine ilişkin birçok noksanlığı bulunabilir; hem bilgi hem erdem bakımından...

Bir kurumun üyelerinin bilgi, erdem, tutum ve davranışlarına, düşünce ve yargılarına, olgunluk düzeylerine bakarak bir genellemeyle değerlendirmek yanlıştır. Her inisiye, orada kendisine verilen, daha doğrusu almasına olanak sağlanan öğretimden ancak yeteneği ölçüsünde yararlanabilir.

Tekris

Bu teriminin kökeninin Arapça olduğundan kuşku yoktur. Ancak bunun Arap dilinde hangi köke dayandığı konusunda kesin bir yargıya varılamıyor. Arap dilini çok iyi bilenler, burada verilecek açıklamayı yanlış bulabilir. Ancak şöyle düşünelim: Burada bu terimi pek genel olarak ya da dil bilim bakımından değil, ezoterik nitelikli kurumlarda ona verilen anlam bakımından irdeliyoruz.

Tekris sözcüğünün sözlük anlamı üzerinde bir dolu spekülasyon yapılmıştır; özellikle Türkiye'de günümüzdeki bir ezoterik turum olarak Masonlukta hâlâ da yapılır… Kimisi şu kökenden geldiğini söyler; kimisi ona karşı çıkıp bir başka köken gösterir. Hatta aslında Türkçede "tekris" diye bir sözcük olmadığını, bunun bir yanlış yazım sonucu bu biçime dönüştüğünü ileri sürenler bile var.

Bu çalışmanın başlığı "Tekris Nedir" olmakla birlikte, etimolojisi aslında bizi pek az ilgilendirmeli... Asıl ilgi alanımız, tekrisin bir süreç olarak nasıl anlamlar içerdiği, bunun inisiyasyon ya da bir diğer seçenek olarak aydınlanma terimleriyle ne ölçüde bağdaştığı… Sübjektif bir tutum olsa da bu bağlamda ortaya konmuş kuramlardan biri ötekilerden daha akla yatkın gibi görünüyor.

O "daha akla yatkın kuram" uyarınca, tekris ile "kürsü" sözcüğünün aynı kökenden geldiği benimseniyor. Burada sözü edilen kürsü, masa benzeri bir nesne değil, bilginin kaynağı ya da bilgiyi edinecek olanlara onu verecek olanın tüzel kişiliği.. Bunu bazı üniversitelerdeki "kürsü " kavramıyla benzeştirebiliriz.

Dolayısıyla tekris "bilgi edinme yolundaki çalışma" anlamına gelir. Eğitim ve öğretimi, araştırma ve incelemeyi, değerlendirme ve uygulamayı topluca kapsar.

Arapçada özgün olarak "tekris" diye bir terim görülmüyor. Nasıl "ilim"den talim, "ders"ten tedris türetiliyorsa, aynı kurala uyularak "kürs"ten de tekris türetilmiş. Bu türetme, kimilerinin Osmanlıca dediği Eski Türkçeye özgü bir uygulama.

Arapçada türetime elverişli olan köklerden fiil, sıfat ve isim kipinde sözcükler çıkar. Örneğin gene "ilm" kökünden malûm, çoğul olarak malûmat ile muallim, "ders" kökünden medrese ile müderris gibi sözcükler türetildiği gibi... Oysa "kürs" kökü bu tarz türetmelere olanak vermiyor. Bu nedenle tekris, yapay bir türetim olarak, yapayalnız kalmış.

Şimdi ilginç bir durumla karşılaşıyoruz:

Türkçede inisiyasyon teriminin karşılığı olmak üzere tekris terimi var ama inisiye sözcüğünün karşılığı yok. Tekris olan için ne demeli, "mükris" mi?... Bu saçmalamak olur.

Aydınlanma terimi bu bakımdan daha elverişli; çünkü pek kullanımı olmasa bile inisiye sözcüğünün karşılığı "aydınlanan" olarak alınabilir.

"Aydın" desek olmaz mı?... Hayır. Bu, genel kullanımı pek yaygın olan bir sözcük… Toplumda aydın kişi çok; ancak onlar bir ezoterik kurumda aydınlanma sürecini yaşamamış. Bu ikisini ayırt etmek gerek. Üstelik aydın olarak nitelenen birçok kişinin ne ölçüde "aydın" olduğu da tartışılır; salt okuyup bilgi edinmiş bulunmak, aydın olabilmek için yeterli değil.

"Aydınlanmış" desek olmaz mı?... O da uygun düşmüyor; çünkü bu da aydınlanma sürecinin sona erdiği gibi bir izlenim veriyor. Hem karışıklık yaratabilmesi söz konusu: Batı ülkelerinde 18. yüzyılın son çeyreğinden bu yana bazı ezoterik ya da gizli örgütlerin üyelerine "İllumineler" *(Illuminati)* deniyor. Bunun Türkçedeki tam karşılığı da "Aydınlanmışlar" olur.

Neresinden bakarsanız bir zorlama söz konusu…

Tekris terimi bir süreci *(prosesi)* niteliyor ama bu süreçten geçen kişiye verilebilecek bir sıfat yok. Aydınlanma da öyle. İnisiyasyon bu bakımdan daha elverişli çünkü dönüştürme bir sözcük de olsa bu süreçten geçen kişiye inisiye denilebiliyor.

▲ ▲ ▲

Dil bilgisi bakımından tekris, bir edimin isim hâlidir. Bundan ötürü önüne "etmek" ve "olmak" yardımcı fiilleri eklenmiştir.

Tekris etmek, inisiyasyon çalışmasını yaptırmaktır. Tekris olmak, bu çalışmayı yapmaktır. Çalışmayı yaptıran ya da yöneten "tekris eden", çalışmayı yapan ise "tekris olan"dır.

Ancak bu kullanımların ne denli doğru olduğu da kuşkulu… Bir yapaylık göze çarpıyor. Şöyle ki; tekris bir süreçtir; bunu ne bir kişi yaptırır ne de bir kişi bunu olur. Bir tekris düzenlenmiştir; bu işin sürecini, bir diğer deyişle ritüelik uygulamasını yürütenler vardır. Üstelik onlar süreçten geçen kişiye bir şey yapmaz; süreçten geçen yani tekris olduğu söylenen kişi de bu süreci onlarla birlikte paylaşır. Burada **birliktelik** söz konusu…

Buna karşılık ara sıra ş(özellikle Masonlukta) öyle bir sözgelimi ile karşılaşırız: *«Ben falanca tarihte filanca yerde tekris oldum.»*

Bu kişinin demek istediği, ilgili kuruma o tarihte ve o yerde girmiş olduğudur.

«Beni bilmem kim tekris etti.»

Bunun anlamı o "bilmem kim" denilen kişinin o törende ilgili kurumun ya da uygulamanın yapıldığı birimin başındaki yetkili ya da görevli olduğudur.

«Ben şu kadar kardeşi tekris ettim.»

Bu kişi de ilgili kurumu ya da birimi yönettiği sıralarda kaç kişinin o kuruma girmiş, ilk inisiyasyonunun gerçekleştirildiğinden söz ediyor.

Bu bağlamda o görevi yürütmüş olan kimileri, bir yanılgıya düşmekten kendini alamaz. Bu işi tek başına yapmış gibi gereksiz böbürlenmeli bir eda takınır; törenin sonunda daha önce aday olanlara "inisiye" niteliğini veren o ya!... Bunu kendisine o tarihlerdeki görevi nedeniyle tanınmış bir yetkiye dayanarak yaptığını unutmuş, olayı kişileştirmiştir. Oysa bu tutumuyla daha kendisinin tam anlamıyla bir "inisiye" olamamışlığının farkında değil.

Nitekim *«Beni falanca tekris etti.»* diyen kişi de aynı etki altında…

Oysa *«Biz şu tarihlerdeki görev dönemimizde şu kadar adayı tekris etti.»* dense, hiç olmazsa olay ilgili inisiyatik sürecin uygulanmasında görevi olan tüm inisiyelerce paylaşılır. *«Beni şu birimde tekris ettiler»* dense, tekrisin gerçekleştirilişi tüm kuruma mal edilmiş olur.

Bunların hepsi elbette inisiyasyonun ilk aşaması için geçerli; sonraki aşamalar için pek kullanılan söz gelimleri değil…

Dedik ya, "tekris olma" yerine "aydınlanma" da kullanılıyor. Bunu bir ölçüye kadar kabul edelim. Fakat "tekris etme" yerine "aydınlatma" kullanılırsa, olmaz! *«Ben falanca yerde aydınlandım»* deyişine peki ama *«Beni falanca yerde aydınlattılar»* olmadı.

Bu söz gelimleri simgesel anlamda kullanılırsa, buna kimsenin bir diyeceği olmaz elbette...

Tekris etme sözünün bir başka karşılığı olmak üzere, "tekristen geçirme", tekris olma yerine ise "'tekristen geçme" terimleri de kullanılır. Bunlar, öncekilerden daha iyi, daha anlamlı… Böylece, tekris olayında bir değişimin varlığı da vurgulanmış olur. Bu bir niteliksel değişimdir. Erek olarak evrime yöneldiği için de gelişim ile özdeştir. Dolayısıyla tümü bakımından tekrisin aynı zamanda bir gelişim süreci olduğu da söylenebilir.

Değişim ve gelişim… Bunlar inisiyasyonda çok önemli… Birey için değişim ve gelişim olanağı yoksa inisiyasyon lâfta, boş bir uygulama düzeyinde kalır.

Şunu da ekleyelim: Ezoterik nitelikli olmayan kurumlarda da bir "giriş töreni" vardır. Başka törenler de vardır. Bu törenlerin ritüelleri de vardır. Fakat salt bu törenler ilgili kurumda bir inisiyasyon uygulaması olduğunu göstermekten çok uzaktır. İki öğe daha gereklidir: Birincisi öğretim (buna ilgili kuruma özgü felsefe de diyebilirsiniz), ikincisi bunun aktarımında özdeyişler, alegoriler ve simgeler kullanılması…

▲ ▲ ▲

Tüm ezoterik nitelikli kuruluşlarda tekris, her isteyene açık olmayan bir olgudur. Bundan ötürü iki ayrı anlamı daha vardır.

Bu anlamlardan biri "kabul" ile özdeş gibidir. Etkin olarak tekris etmek denince, bu "kabul etmek" ya da "dışarıdan içeriye almak" anlamına gelir. Edilgin olarak da tekris olmak, "kabul edilmek" ya da "dışarıdan içeriye alınmak"tır.

Ezoterik nitelikli bir topluluğa henüz kabul edilmemiş olan bir kişiye "haricî" denmesinin nedeni budur. Bu asla bir küçümseme, bir aşağılama değildir. Yalnızca, ezoterik nitelikli olan bir topluluğa oranla dışta (hariçte) bulunan kişiyi niteler. Nitekim bir ezoterik kurumu üyesi olan fakat üyesi olmadığı, inisiye edilmemiş bir başka ezoterik topluluğun açısından, bir o da haricîdir.

Türkiye'de bu terim çok ağır eleştirilere uğramıştır; ya bu terimin ne anlama geldiği bilinmediğinden ya da öğrenilip anlaşılmasına çalışılmadığından…

Haricî teriminin Batı dillerindeki karşılıkları Latince "profanus" sözcüğünden kök alır. Sözlük anlamı bakımından "kutsal olmayan" demektir. Ezoterik nitelikli kurumlarda "inisiyelerden olmayan" yani "tekristen geçmemiş kişi" anlamında değerlendirilir. Türkçeye de dönüştürme olarak "profan" şeklinde alınmıştır ama kullanımı hayli seyrektir.

▲ ▲ ▲

Tekrisin bir başka anlamı da "sırların paylaşılması"dır.

Bu anlam, özellikle eski çağların ezoterik nitelikteki kuruluşlarının çoğu bakımından pek uyumluydu. Kendilerine özgü bilgi ve öğretilerini aralarına almamış oldukları kişilerden özenle gizlemeyi zorunlu bulmuş, sırlarını büyük bir titizlikle saklamışlardı.

Günümüzdeki ezoterik nitelikli örgütlerin (Masonluk dahil) kendilerine özgü birtakım sırları olup olmadığı tartışılır. Fakat bunların başında başka ve soyut nitelikli değerler söz konusudur. Bu örgüt ve kurumların hemen hepsinde, üyeler, diğerlerini "kardeş" sayar. (Kimilerinde başka bir terim, -örneğin "kuzen" geçer, aynı şey… Dolayısıyla o sırların başında "kardeş sevgisi", "kardeş birlikteliği" gibi konular vardır. İnisiyeler için bu aile bağı ile ilgisi olmayan türde, bireyin kendi buyrultusuyla oluşturduğu kardeşliğin önemi ve değeri, haricîler tarafından zor anlaşılır. İnisiyeler de bunu ancak yaşayarak, zamanla, duyumsayarak öğrenir. Bunları yazıyla anlatabilmenin de olanağı yoktur; bu nedenle sırdır.

İnisiyatif

Batı dillerinden (initiative) dönüştürme olarak alınmış bu sözcük, inisiyasyon ile aynı Latince kökten türetilmedir ama biraz farklı bir anlamda kullanılır. Öz Türkçedeki karşılığı "öncecilik" olarak verilmekteyse de aslında "karar verme yetisi" anlamına gelir. Buna belki "bireysel buyrultu (irade) kullanma" da denilebilir.

Başlı başına ve apayrı bir konu gibi görünürse de tekris ile yakından bağlantısı vardır. Çünkü tekrise giren bir kişi, bunun hemen her aşamasında bir karar vermek, inisiyatifini kullanmak durumundadır.

Bir başka güç tarafından yönlendirilmeden ya da talimat verilmeden, sorumluluk alabilme, karar verebilme ve bir şeyi kendi başına, isteyerek uygulamak çok önemlidir. Bu bireysel gelişim ve ilerleme bakımından gerekli bir niteliktir. Tekrise giren bir kişinin proaktif olması ve kendi kendini motive edebilmesi gereklidir. Bu bağlamda kişi, gerektiğinde risk almaya, atılım ve eylemlerinin sonuçlarından sorumlu olmaya hazırlanmalıdır. Başarı, yenilik ve ilerleme ancak böylece gerçekleşme yoluna girer.

Dolayısıyla tekrisin aşamalarında, bunu sağlayanların yönlendirmesi varsa da inisiyenin de istençli katkısı, başarılı bir sonuç alınabilmesi bakımından önemli bir etkendir. Çünkü sonunda yönlendirenler bir yana çekilecek ve inisiye hedefe doğru koşusunda kendi başına kalacaktır.

▲ ▲ ▲

Adına ister inisiyasyon deyin, ister aydınlanma, ister bir başka şey…

Biz bu çalışmada hepsini içermek üzere tekris terimini ele aldık ve bunun sözlük anlamdan çok kapsamı üzerinde durduk. :unu da özellikle ezoterik nitelikli kurumlara bağladık. Dolayısıyla biraz da bu kurumlarda uygulanan, yer yer "ezoterizm" (içrekçilik) olarak anılan sisteme de değinmekte yarar var.

Ezoterik Sistem

Bu konuya başka yazılarda da değinilmiştir. Burada tekris ile bağlantılı olarak ele alacağız

Ezoterik sistemin birçok kuralı, gereği vardır. Bunlardan biri de, bilgi ve öğretimlerin kişiye belirli bir aşamalar silsilesine uyularak, yavaş yavaş, azar azar verilmesidir. Böylece sırların paylaşılması işleminde bireyin çalışkanlığı, gelişme yeteneği, kuruma bağlılığı da değerlendirilebilir.

Kuruma girmiş olmak yani tekrisin başlangıcı, zaman içinde turumun tüm öğretiminin alınacağını göstermez. Kimi inisiye için "son" ya da "bitim", kapsanan öğretimin tümünden önce olabilir; sırların hepsini öğrenemeden kalır; o aşamaya kadar öğrenmiş bulunduğu ile yetinmek zorundadır. Fakat çoğu kez bu kendi kararıdır; inisiyatifini kullanır.

İlgili kurumun tüm aşamalarında inisiyeye verilen bilgiler, onun için yepyeni, önceden bilinmeyen, beklenmedik, düşünülemeyecek, hiç duyulmamış ya da görülmemiş şeyler değildir. Ne var ki, bundan ötürü öğretimin genel kapsamını da bunun aşamalara bölünerek verilişini de bir gereksiz formalite, çağ gerisinde kalmış uygulamaların bir örneği olarak nitelendirmek pek yanlış olur.

Her bir aşamanın gerek ritüelik uygulamasında gerekse irdelemesinde, inisiyeye aktarılan bilgi, öğütleme ve aşılamalar (telkinler), o aşamaya varan kişinin bunları bireysel yaşamına uyarlayarak karşılaştırmasını, kendini sınavdan geçirip eleştirmesini sağlar.

Aşamalar, bu işlemi, belirli bir plan ve programa bağlar ama her inisiye bireysel olarak bunun dışına çıkmakta, bunu genişletmekte, ötesine geçmekte serbesttir; kendisine verilenin kapsamıyla sınırlı kalmak zorunda değildir. Zaten bu nedenle "inisiyatif" önemli bir etkendir.

▲ ▲ ▲

Ezoterik sistemi uygulayan her kurumda, her bir aşamaya geçiş ritüelik bir törene bağlanmıştır. Bu nedenle, törenlerin de ezoterik sistemin kaçınılmaz koşullarından biri olduğu söylenebilir.

Kimine göre bu törenler, modası çoktan geçmiş uygulamalardır. Kimisi ise bu uygulamaları çocuksu oyunlarla özdeş tutar.

Oysa tören, tekrisin önemini ve değerini artıran en önemli öğedir. Üstelik tekrisin hangi aşamasında yapılmaktaysa, o aşamaya önceden gelmiş olan ve töreni izleyenler için de çok yararlı bir yinelemedir; onların tekrislerinin o aşamasının olgunlaşmasını sağlar.

Kimilerine göre bu törenler bir tiyatro oyununa benzer.

Doğrudur hatta benzer bile değil, bir tiyatro oyununun ta kendisidir. Zaten tiyatro, eski çağların ezoterik kurumlarında öğretimin temelinde yer almıştır. Fakat günümüzde o eski çağlardaki gibi değildir; içinde yaşanılmakta olan dönemin anlayış ve gereklerine uyarlanır. Hatta bundan ötürü birkaç yüzyıl önceki bir uygulama günümüzde gerçekten de yadırganır hâle gelmiştir. Nitekim bu, ezoterik bir niteliği olmayan tiyatroda da böyledir. Örneğin bir Shakespeare yapıtının değeri bugün de yadsınamaz ama onun bir 17. yüzyıl ürünü olduğunu da bilmek, ona göre değerlendirmek gerekir. Bu yüzden, kendilerini yenileyemeyen, çağın gereklerine uyarlayamayan ezoterik nitelikli kurumlar tarihe mal olmuş, varlıklarını, sonraki bir döneme taşıyamamışlardır.

Demek oluyor ki, asıl önemli olan törenin kendisi değil, ritüelik işlevi ve içeriğidir. Bunun, ezoterik niteliğini yitirmeksizin, çağın anlayışına uygun olması da gereklidir.

Bir tekris törenine "aday" niteliğiyle katılan kişi, tören kapsamındaki birçok şeyi gerek o andaki heyecanı gerekse belki de kısa bir süreye sığdırılmış olan yoğun aktarma nedeniyle kaçırabilir. Sonradan ilgili ritüeli ele alarak dikkatlice ve üst üste birkaç kez incelemek bile töreni yaşamanın verdiği etkiyi sağlayamaz. Bu nedenle tören, belki de tekristen geçmekte olanlardan çok bu deneyimi önceden geçirmiş olanlar için daha önemlidir.

▲ ▲ ▲

Daha önce değinmiş olduğumuz üzere, tekris, hangi ezoterik nitelikli kurumun hangi aşamasında olursa olsun, edinilmesinin amaçlandığı bilgi ve görgüyü bütünüyle ve tüm açıklığıyla vermez. Çünkü o tarz bir bilgi aktarımı, bireyin düşünme ve değerlendirme özgürlüğünü kısıtlayarak onda yalnızca bir dogmatik birikim oluşturur. Belki bireyi daha önce bulunduğu noktadan daha ileri bir mertebeye ulaştırır ama bunu güdümlü bir şekilde gerçekleştirdiğinden, onu orada bırakarak daha da gelişmesine olanak tanımaz.

Çağdaşlaşma

Bu konuya az önce şöyle bir değinmiştik. Biraz daha didikleyelim.

Genel niteliği bakımından bir ezoterik örgüt, üyesi olduğu bireyler gibi kurumsal düzeyde de gelişime yönelecekse, düşünü yönünden de şekil yönünden de çağdaşlaşmaya elverişli olmalıdır. Tutucu bir yaklaşım belki bugün için "tutarlılık" sağlar ama gelecekte gerileşmeye, geride kalmaya, köhneleşmeye yol açar. Böyle bir kurumun uygulamaya koyduğu tekris ise bir gerçek aydınlanma değil, ancak cılız bir ışık verir, çevresin değil dibini aydınlatır.

Kimileri, ezoterik nitelikli bir kurumda çağdaşlaşmanın ilk koşulunun, biçimde yapılması gerekli basitleştirmeler olduğunu ileri düşünür. Oysa çağdaş olmanın daha önemli ve biçime oranla öncelikli koşulu, öğretimde kullanılan simgelerin, özdeyişlerin ve alegorik öykülerin yani tekrisin temel öğelerinin yorumlanıp değerlendirilmesinde, bireye sınırsız özgürlük tanınması, olasıya tolerans gösterilmesidir. Ancak bundan sonra her inisiye, kendisine tanınan özgürlüğü ve gösterilen toleransı gerektiği gibi kullanıp, diğer inisiyelere de tolerans göstermeyi başardığında, biçim üzerinde durmaya sıra gelebilir.

Bu bağlamda ezoterik örgütlerde öngörülen "disiplin" gereği üzerinde de aşırı duyarlılık ile duranlar vardır. Disiplinden söz edildiğinde genellikle biçimsel kurallar hedef alınmaktadır. Bunlar, ağırlık bakımından ezoterik bir kurumdan bir diğerine farklılık gösterir; kimisinde daha katı, kimisinde daha gevşektir. O zaman düşünülür: Acaba biçimsel disiplin kurallarının daha katı hale getirilmesi ya da tersine gevşetilmesi, o kurumun asıl işlevine herhangi bir katkı sağlar mı?

Bu asıl işlev, her inisiyenin zihinsel disiplininin sağlamasıdır.

Biçimsel disipline uymak, zihinsel disiplini sağlamaktan çok daha kolaydır. Zaten zihinsel disiplini giderek gelişen bir inisiye de bireysel disiplinin kendisine hiç de ağır gelmediğini fark eder. Bu nedenle, biçimselliğin çağdaşlaşmaya engel olduğu doğru değildir.

Çağdaşlaşma, biçimden önce kafada olmalıdır. Bu bağlamda gerek geçmişte gerekse günümüzde yeryüzündeki ezoterik kurumlar arasında farklı tutumlar görülmüş ve görülmektedir. Kimine göre geçerli kural, yöntem ve uygulanan ritüeller değiştirilemez. Bunlar değiştirilirse o kurum öz niteliğini yitirir ve "ezoterik" olmaktan çıkar; böyle bir kuruma bir başka bir ad ve nitelik vermek gerekir. Böyle bir düşünce ise aslında kafanın "değişmez ve değiştirilemez" olduğunu ileri sürmenin bir yansımasıdır. Çağdaş olmayı korumak için, önce kafayı değiştirmek, eskimiş düşünceleri terk etmek, çağın gereklerine uygun, gelişmeye ve ilerlemeye elverişli hâle getirmek, ondan sonra biçimselliği gözden geçirerek eleştirmek gerekir.

Her ezoterik nitelikli kurum, dogmalara ve bağnazlığa karşıdır. Ancak bu karşıtlığı kendi içinde de göstermesi, kendi dogmalarını oluşturmaktan sakınması, kendi tutumunun tek ve en doğru olduğunu ileri sürerek bağnazlığa düşmemesi gerekir.

Bazı kurumlar bu bakımdan diğerlerine oranla daha başarılı bir uygulama sergiler. Bu, onların çağdaşlaşmaya daha çok önem verdiklerini değil, daha elverişli olduklarını gösterir.

Ancak sırf buna bakıp, nispeten daha tutucu ya da geleneklere daha sıkı bağlı bir tutum gösteren kurumların, çağdaş olmaya sırt çevirdikleri de söylenemez.

Her kurum ister istemez çağdaşlaşır; çağın gereklerine ayak uydurur. Yoksa başta belirttiğimiz gibi varlığını yitirme yolunu tutar çünkü sürdürmesinin anlamı ve gerekçesi kalmaz.

Terminoloji Sorunu

Türkiye'de bu konularda öteden beri bir terminoloji sorunu var. Bunu Masonlukta açıkça görüyoruz.

Bu sorun iki nedenden kaynaklanıyor. Biri Batı dillerindeki sözcük ve terimlerden bazılarının Türkçedeki karşılığının zor bulunuşu, öteki de dilde zamanla yer alan değişiklik ve arılaştırmalar.

Bu bağlamdaki en önemli sözcüklerden biri, Batı dillerinde *"light", "lumiére", licht"* ve benzeri biçimde geçen, Türkçedeki karşılığı kimilerince "ışık" (eski dilde "ziya"), kimilerince ise "nur" diye benimsenen, ezoterik nitelikli bir kurum açısında aslında simgesel olan terim...

Hangisi olursa olsun, bir ezoterik nitelikli kurumun tekris, aydınlanma ya da inisiyasyonunda önemli olan, ona doğru ilerleme ve ondan yararlanma… Hani Goethe'nin ölmeden önceki son dileğinde söylediği gibi: "Işık, hep daha çok ışık"…

